

Horatius

SZÍR FUVOLÁSLÁNYOK...

SZATÍRÁK, 1., 2.

Szír fuvoláslányok, méregkeverők, csepürágók,
koldusok és fecsegők ma Tigelliusért szomorúak:
vége a dalnoknak, s a potyázók sírva kesergik.
Merthogy bőkezű volt. Vele szemben *ez* itt remeg attól,
hogy tékozlónak mondják: a barátja felőle
éhen pusztulhat, megfagyhat, rá se bagózik.

Aztán itt van emez. Kérdezd meg: apák, nagyapák dús
kincsét rút torkán mért önti le, szórva a sok pénzt,
csak hogy mindenféle finom csemegéket ehessen!
Majd azt mondja: mivel nem akarná, hogy nyomorultnak
tartsák... S lesz, ki dicséri ezért, míg más elítéli!

Fufidius meg fél, hogy torkos semmirekellő
híre ne keljen, ezért vagyonát uzsorára kiadja:
öt percentet vág ki a tőkéből, s az adósa
mennél koldúsabb, annál mélyebbre taszítja,
s gyöttri a zordon apák éppen hogy nagykorú, férfi-
tógát most öltött fiait szintúgy. „Jupiterre!
hát keres annyit, amennyit költ?” – ezt kérdi, ki látja.
El se hiszed, hogy mennyire nincsen jóba magával
a gyerek apja: akár a Terentius írta darabban
az, ki fiát kitagadva szegénységben, sanyarún élt –
nem kínozta magát ő sem cudarabbul emennél.

Most azt kérhetnéd: „Mit akarsz ezzel?” Na, csak annyit:
míg a hülyék *e* hibát kerülik, beleesnek *amabba*.

Martinus mint bő szoknyát, leereszti az ingét,
más meg egész buja ágyékáig felkötö, s úgy jár;
Rufillus parfüm-, Gargonius bakszagot áraszt:
harmadik út nincs. Mert asszonyt is van, ki nem érint,
csak ha bokán alul ér a nemes tunikán a szegély, míg
más a bűdös kapualjakban kajtatja a nőket.

Mert hogy ilyen kapualjból látta kijönni az egyik
ifjút: „Ezt nevezem tartásnak – mondta Cato is –,
mert ha a vére buzog, s vészes kéj vágyai gyötrik,
jobb, ha a férfi e helyre jön, és nem a más feleségét
gyömködi.” Ám: „Az ilyen dicséret kell a fenének!” –
mond Cupienniusunk, szeretője dicsőbb vagináknak.

Nyissa ki jól a fülét most mind, ki kudarcra ítélné
minden csábítót: – de sokat szenvednek ezek mind!
Mennyit kínlódnak, míg részük lesz a gyönyörben,

s szörnyű veszélyek után mily ritka s röpke a mámor!
 Ez levetette magát a tetőről, azt kutyakorbács
 ölte meg, egy másik rablók karjába kötött ki,
 volt, aki csak pénzért szabadult, és volt, kit a szolgák
 tettek csúffá, sőt megtörtént, hogy buja farkát
 és a heréit vassal vagdalták le. „Bizony, hogy
 jól tették!” – most azt mondjátok. Galba szerint: nem.
 Jobb is a másodrendű áru, nem is veszedelmes:
 felszabadított nő, akikért Sallustius úgy ég
 mégis, mint bűz, féltékeny szerető. Ha eszére
 térne, belátná: nem kell sok, kis bőkezűség is
 bőkezűség, s nem bűn vagy szégyen, hogyha csak annyit
 nyújt, ami bőven elég – ez a kellő nagyvonalúság.
 Csakhogy büszke magára, imádva dicséri esztét, hogy
 így él, és nem nyúl – mint mondja – a tisztas anyákhoz.
 Épp mint Marsaeus, ki imádta a táncos Origót,
 annyira, hogy házát s az egész vagyonát nekiadta,
 mondván: „Nem lesz más feleségével soha dolgom!”
 Nincs is – csak táncosnővel meg prostituálttal.
 S ez nem is akkora baj. Ami rosszabb benne: a pletyka.
 Nemde neked sem elég nem kezdeni tisztas anyákkal,
 s bárhol bármi is árthat, igyekszel messze kerülni?
 Jó hírünk vagy jussunk vész – rossz, semmi különbség:
 delnővel lépsz félre vagy egy afféle leánnyal.
 Villius Sullának „veje” volt, s vősege fejébe
 is szállt – bár aztán pórul járt: jól megagyalták,
 majd’ megkéselték, s a hidegbe kitessékelték
 Faustától (amikor Longarenus behatolt épp).
 Hogyha a farka nevében a lélek e bajt-sokat-eltűrt
 férfihoz így szólna: „Mit akarsz! Tán én könyörögtem,
 hogyha a vérem forrt, az ilyen gyolcsokba bepólyált,
 consuli ősökötől sarjadzott büszke pináért?”
 „Hát – ümmögne a férfi –, bizony nem akar ki az apja.”
 Ezzel szemben jobb, sokkal jobb az, mit a gazdag
 természet nyújt: csak tudj bölcsen élni kegyével,
 és tudd mindig, mi kerülendő, és mi tanácsos.
 Tán mindegy, hogy mért járod meg, hogy kit okolhatsz:
 önmagadat vagy a balsorsot? Hát hagyd a csudába!
 Delnőket zaklatni... Megérik a szörnyű veszélyek?
 Inkább nyújtsd ki kezéd, s szüreteld a valódi gyümölcsöt!
 Holmi fehér s zöld ékkőtől (certhinusi módi)
 combja se lesz karcsúbb, szebb nem lesz vádlíja sem. Sőt,
 sokszor szebbek a rosszabb nők a tisztas anyáknál!
 És ne feledd: portékájuk nincs festve, kirakják
 nyíltan az árujukat, csak tessék, ott van előtted
 mind, ami szép és jó, s nem rejtik el azt se, mi csúfabb.
 Régi királyi szokás, hogy vásárláskor a lóra
 pokrócot dobnak, a vevőt hogy lépre ne csalja

az, ha a teste kecses, s a patája puha: hisz a szép far és a rövid fej, a büszke nyak is épp annyira fontos. Jól teszik! Így árgus szemmel te se lesd csak a szépet, s Hypsaeánál vaksibban ne tekints el a rúttól! „Ó, ez a vádli! E váll!” – És közben túl nagy a lába, tömzsi a törzse, az orra hegyes, a segge csak úgy lóg.

Egy tisztos nőből mit látsz? Semmit, csak az arcát, mert Catián kívül mind jól leereszti ruháját. Hogyha tilosban jársz, el van sáncolva a célod – épp ettől zsongsz be –, s hátráltat ezernyi nehézség: örök, hordszékhordók, társnők, hajbodorítók, hosszú, bokát érő ruha, pólyaszerű köpönyeg, csak hogy minél nehezebben tárujon fel a lényeg. Nincs probléma amott: hisz alig látszik ruha rajta, szinte pucér, könnyű eldönteni, jó-e a lába, szép-e a vádlija, és hogy a teste milyen. Vagy a csapda tán jobb? Jobb, ha fizetsz, mielőtt még láttad az árut? Mint a vadász ha vadat kergethet a hóban: a nyúlhoz hozzá sem nyúl, hogyha elejtve elébe letennék. Ezt dúdolja: „Ez épp úgy van, mint a szerelemmel: unja a kész, de utánairamlík az elszaladónak.” Azt hiszed, ily mondókákkal sikerülhet elűzni mind a veszélyt, gondot, fájdalmat, bajt a szivedről?

Nem jobb volna, ha tudnád, hogy mi hiú, mi valódi, s ember voltunk hogy mily mértéket szab a vágynak, s mit bír még el, s mit szenved már meg, ha hiányzik? Tán csak aranyserleg jó, hogy szomjad kicsit enyhítsd? Éhen halsz, de csupán pávát s rombuszhalat ennél? Hogyha a vékonyad vastagszik, s kéznél van a szolga s szolgáléány, akiket mindig, bárhol lerohanhatsz, mondd, inkább megvárod, míg szétvet bujaságod? Én nem! Készséges, könnyű szerelem – ez a vágyam. *Majdkésőbb, csaktöbbpénzért, neaférjemelőtt nő?*

Add a herélteknek! Philodemus mást követel meg: olcsó nőt, aki nem habozik, s jön, hogyha hivatják. Bőre fehér legyen, ő maga szép egyenes, s ne akarjon sem magasabbnak, sem ragyogóbbnak látszani annál, mint amilyen. Ha e nő mellém ágyamba lefekszik: hercegnőnek hívom, Ilia- s Egeriának. Nem kell félnem, hogy pont akkor jön meg a férje, míg mi baszunk, faluról, hogy az ajtót ránk töri, hogy majd felveri háznépét s a kutyáit, és hogy az ágyból sápadtan pattan ki a nő – s a szegény szobalánya csontját félti, a nő hozományát, én meg a bőröm. Lógó ingben lesz rohanandusz, usgyi meztláb, hogy pénz, segg, jó hír, mind épen megmeneküljön. Rossz, ha fülön csípnek. Nem mondhat mást Fabius sem!

EZ VOLT MINDEN IMÁMBAN...

SZATÍRÁK, 2., 6.

Ez volt minden imámban: kis birtok, nem olyan nagy, kis kerttel, friss forrásvízzel a ház közelében, s egy kicsi erdő rész még. Bővebb s jobb, mit az égtől kaptam. Hálisten! Nem kérek Maia fiától mást: csak örülhessek még hosszan a szép adománynak. Hogyha család számítástól nem nőtt ez a birtok, és ha hibám vagy bűnöm később sem teszi tönkre, s hogyha badarságot nem szoktam kérni („A szomszéd csücskével, jaj, csak kiegyesülhetne a földem!” „Ó, bárcsak, jósors, pénzes köcsögökre találnék, mint az a Herkules-áldott napszámos, ki a földben kincset lelt, amiből azután megvette a szántót!”), hogyha tehát szívem csupa hála, s elég az, amim van, kérlek: a gazda juhát tedd hájassá te, s a többit, csak ne tehetségét! S légy őrzőm, úgy, ahogy eddig.

Rómából miután a hegyekbe vonultam, e várba, mást gyalogos múzsám, a szatíra dicsérhet-e, mint ezt? Itt nem bánthat az undok hízelgés meg az ólmos déli szelek, sem az ősz, a halál keserű szüretével! Hajnal Atyám, kit Janusként is imádnak a népek, íme, veled kezdődik az emberi élet, a munka (isteneink így látták jónak): légy a vezére versemnek! Rómában felzargatsz, ha kezes kell: „Hé, szaporán, hisz a dolгодban mások megelőznek!” Söpri a földet a szél? Vagy a tél szekerén a legalsó pályán fordul a nap? Mindegy, indulni muszáj ott. Majd miután – amiből még baj lesz – kész a kezesség, ott a tumultus, a harc, lökdösni a nem sietőket! „Nem vagy normális! Micsinálsz?” – „Mi bajod?” – De gorombán káromkodnak! „Mindent és mindenkit odébb löksz, csak hogy Maecenas házához időben elérhess!” Nem tagadom, zene ez füleimnek. Csakhogy a gyászos Esquiliaenél száz újabb ügy ront nekem, és csap össze fölöttem. „Vár rád Rosciusunk a Libo-kút mellett, holnap. Majd ne felejts ott lenni kilenckor!” „Téged is érintő témában, nagy, közös ügyben várnak a titkárságon, Quintuskám! Ma benézel?” „Írasd Maecenasszal alá majd, kérlek, e példányt!” „Rajta leszek” – mondod. „Csak akard, és menni fog!” – unszol.

Hét, sőt nyolc esztendő szállt el azóta, hogy egyszer Maecenas az övéi közé fogadott. Maga mellé kellett egy ember kocsjába talán, útitársnak,

vagy ki ilyesmi kis apróságra felel neki: „Mennyi most az idő?”, „Ez a szír jobb, mint az a trák gladiátor?”, „Könnyen meghűlünk reggel. Jó lesz, ha vigyázunk.” – s más ilyenek, figyelő fülnek meghallani méltók. S íme, barátunknak mind több ezalatt az irígye nap nap után: „Közösen nézték meg a cirkuszi műsort!” – „Együtt labdáztak” – „Most mondd, a szerencsefi!” – súgják. Rémhírek minden sarkon, meg a fórumi pletyka? Minden szembejövő feltart: „Ó, drága barátom, tudnod kell, hiszen isteni szinten jársz: mi a helyzet, mondd csak, a dákokkal?” – „Nincs semmi.” – „Úgyan, te humorzsák! Mindig a régi vagy!” – „Istenem! Itt rogyjon le az ég rám, hogyha tudok bármit.” – „Caesar veteránjainak hol oszt majd földet? Itália lesz-e? Szicília inkább?” Esküszöm, én semmit se tudok, de csupán hűledeznek: hogy lehet ennyire néma, titoktartó ez az ember! Én nyomorult! Ima nélkül ilyenkor nem megy a nap le: Ó, falu! Látlak-e még! Mikor is lesz majd, hogy a régi könyvek közt vagy az álommal s a sziesztaidőben élem a hajzás élet mézízű feledését! Ó, mikor is lesz asztalomon püthagoraszi babbal s jó kis zöldséggel feltálatl sonka kövérje! Ó, esték, ó, isteneink lakomái! De jó lesz majd a saját termést ennünk, azt adva a Lárok színe előtt a falánk szolgálknak is! Ó, amikor nincs semmi szabály, s ki-ki kedve szerint iszik, annyit, amennyi jölesik: öblös serlegeket hajthat fel a bátrabb, míg más mértékkel rúg be. Szó szót követ ekkor – csakhogy nem más háza, tanyája ilyenkor a téma, csúnya szavak s szónoklati szaltók nélkül a tárgyunk az, mi a dolgunk, az, mit bűn nem tudni: az embert pénz teszi boldoggá, vagy a tartás, és a barátság tisztesség dolga, vagy a hasznosságon alapszik, s hogy mi a legfőbb jó, s mi a jó természete végül. Jó szomszédom ilyenkor, Cervius, egy idevágó régi mesébe fog. Így szól, hogyha Arelliusunknak hajzás gazdagságát védi akárki tudatlan: „Réges-rég... a vidéki egér meghívta lyukába, régi barátot a régi barát, városbeli társát. Durva, szegény, csak a gyűjtögetésre figyel, de szorongó lelkét oldja a vendégség: nem irigyl a hosszú zabszemeket, sem az eltett borsót, és teli szájjal hordja a jó száraz mazsolát is, a sonka lerágott bőrkéjét – de a válogatós vendég foga épp csak hozzáér e fogások némelyikéhez, unottan. Tönkölyt és konkolyt rágcsálgat eközben a gazda, s friss pelyván heverész, hisz a vendég kapja a jobbat.

Végül aszongya a városi: »Mondd, mi a jó neked abban, hogy fák meg dombok közt élhatsz, túrva, lemondva? Nemde az ember, a város előbbre való a vadonnál? Hallgass rám! Gyere, légy követőm – hisz a földön az összes lénynek a lelke halandó, mindegy, hogy kicsi vagy nagy: nincs a halálad elől hova futnod. Úgyhogy, amice, míg lehet, és a körülmények kedveznek, örülj, élj, s el ne felejtse, hogy az élet mily rövid!« Erre a másik szíven ütöten felpattan, s nekivágnak az útnak mindketten. Lopakodnak a város erős fala mentén, éji homályban. A vágy hajszolja a két egeret, de fordul az ég ezalatt, s éjfél is lesz, mire lábuk egy dúsgazdag ház fényes küszöbéhez elérhet. Bíbor baldachin és elefántcsont ágy ragyog ott, és sok tálcája hever szanaszét fényes lakomáknak: tegnapi vendégség kosarakba pakolt maradéka. Skarlátszín takaróra heverteti ott a vidékit, s mint nekigyürkőzött gazda, úgy jön-megy a másik. Hordja az ételeket, s még győzi eközben a szolgák dolgát is: bármit hoz, előbb beledugja a nyelvét. Nagy jó dolgában hever és fal amaz, s hogy a sorsa így fordult, örvend – amikor megdörren az ajtó, s mindketten lerepülnek a kényelmes heverőről. Lett is nagy rohanás! Félholtta váltak egészen, hallva a házőrzők ugatását. Szól a vidéki: »Mégsem kell ez a sors. Ég áldjon. Igaz, magon élek, mégis jobb lesz vackomon. Ott nincs csapda a fák közt.«»

TORQUATUSHOZ

ÓDÁK, 4., 7.

Megfutamodtak a hóbuckák, jön a fű a mezőre,
fákra a lombfrizura.
Fordul a föld, a folyó ismét medrébe apad, s a
víznek a part az ura.

Bátran táncol most nővérei nimfahadában
Grácia meztelenül.
Mégse remélj te öröklétet, hiszen eljön a végperc,
s szép napod elfeketül.

Enyhül a tél, ha tavasz szele fúj, s leteríti a nyár a
 röpke tavaszt, alig él,
 s épp hogy az almához ősz mind kipakolja gyümölcsét,
 itt terem újra a tél.

Elfogy az év, de megújul a hold, s új hónapokat hoz,
 míg ha te hullsz oda, hol
 Aeneas és Tullus vár, árnyak – üres árnyék,
 az leszel ott, hamu, por.

Tudja-e bárki, hogy adnak-e isteneink e napokhoz
 holnapokat kegyesen?
 Kedves lelkednek szánod, de kapzsi utódod
 lesz úr mindeneden.

Hogyha lehullsz oda, hol Minósz dönt, és a fejedre
 tiszta ítélete száll,
 nincs, Torquatusom, ékesszólás, hit, se családfa
 ott, mi rehabilitál.

Mert hisz a lenti sötétségből Diána se hozta
 Hippolitoszt ide fel,
 s Peirithooszt sem Thészeusz: ő sem bírt el a mélyben
 Léthe bilincseivel.

Kőríz Imre fordításai

Lanczkor Gábor

HORÁC

Meddig lehet a vér alap,
 meddig van még hatálya hajtani –
 aki a sornak végére maradt,
 feminin az utolsó Berzsenyi.

Beáramolhat dédapámmal
 a sehonnai ág, a Lanczkor –
 feldúlják vérségünk azonnal,
 mint sívó vidéket a *landsknecht*.